

KÖZGAZDASÁG ÉS PÉNZÜGY

IV. évfolyam

4. szám

1928. április

Szerkesztik:

Dr. GLÜCKSTHAL ANDOR

Dr. LÉNÁRT VILMOS

A cseh jövedelmi adó.

Irta: *Dr. Huppert Leó.*

(Folytatás.)

1. *Adóalanyok.* A mi adórendszerünk a szolgálati viszonyból eredő jövedelmet az alkalmazotti kereseti adó alá vonja s jövedelmi adót az idevágó H. Ö. 5. §. 10. pontjában csupán a 3600 pengőt meghaladó jövedelemmel bíró magánalkalmazottakra és egyházi javadalmasokra vet ki. A cseh T. ezzel szemben az összes alkalmazotti viszonyban levőkre egyedül jövedelmi adót vet ki. Rendszerileg helyesebb s megoldásában méltányosabb a cseh törvény. Közelebbről vizsgálva, a magyar alkalmazotti kereseti adó tulajdonképpen jövedelmi adó. A fogyasztás a háztartás keretében ragadja meg a jövedelmet s a személyes teherviselés mértéke szerint adóztat. Lényegét egyáltalán nem érinti, hogy a munkaadó vonja le s nem az adófizető fizeti az államkasszába, sem az, hogy a bruttó jövedelemre van alapítva s levonási tételeket nem enged. Ezt pótolja az adómentes minimum aránylagos magasabb volta s az adóétel alacsonytsága, mely végeredményében oda vezet, hogy a bruttó jövedelem után adózó havifizetéses kevesebbet fizet, mint az ugyanakkora tiszta jövedelem után adózó nem fix-fizetésű polgár.

A cseh T. indokolása különös súlyt helyez ez adó nem igazságosságának és létjogosultságának bizonyítására. Azt hisszük, hogy a közteherviselés korában, mikor az állam közintézményei áldásaiban minden polgárát egyformán részesíti, túlzott külön indokokat keresni.

Miként a mi törvényünk szerint is, tulajdonképeni nap-számosok nem fizetik ezt az adó nemet. Egyévi jövedelemre átszámítva 1708 P-ig. — s amennyiben az egyéb nem szolgálati viszonyból eredő jövedelem az 500 cseh koronát meg nem haladja, úgy 1793.— P-ig a jövedelem adómentes. A mi törvényünkhez viszonyítva ez igen magas minimum. Az alkalmazotti kereseti adó tételeit egy évre átszámítva heti adózás esetén 1040.— P. havi adózás esetén 960.— P. az évi adómentes minimum. Ez az adómentes minimum a családtagok számára ötig való emelkedésével fokozatosan emelkedik, míg végül 5 családtagnál 15.000 cs. koronát — 2550 pengőt — ér el.

A teljesség kedvéért ki kell emelnem, hogy míg a mi törvényünk szerint a heti 20 — P jövedelem 0.22% adót fizet, addig a cseh törvény szerint az ennél jóval nagyobb 31.98 P-t kitevő heti jövedelem alig valamivel többet, mint a felét ugyanannak a százaléktételnek: 0.128%-ot. Viszont a mi törvényünk progresszivitása lassabban emelkedik. 453 cs koronánál (77.01 P) a cseh T. 2.31% adót vet ki, míg a mi törvényünk 77.— P heti jövedelemnél csupán 1.29%-ot.

A szolgálati viszonyból származó jövedelmeknek ez a mindkét törvény által elfogadott alacsonyabb, illetve mérsékeltebb adóztatása jól indokolt magyarázatát találja a fundált és munkaerőből származó jövedelmek alapvető különbségében.

2. *Adóalap.* Áttérek ezekután az adómentes minimum és az adókulcs tekintetében elfoglalt törvényi álláspont ismertetésére.

Az adómentes minimum meghatározásánál szigorú különbséget kell tenni az adóminimum és a létminimum között. Ennek nyomatékos kiemelése azért szükséges, mert törvényünk 4. §-ának 4. bekezdéséhez fűzött végreh. ut. indokolásszerűleg az 1000.— pengőt annak az összegnek mondja, amely az adózó életének a fenntartására szükséges. — zárójelben odateszi: létminimum. Ez indokolásnak: helytelen, — létminimumnak pedig kevés. Hol van az az ember, — a legtöbb esetben családos ember — aki 1000 pengőből életét fenntartja; ki az, aki napi 2 P 73 fillérből, esetleg két, vagy három családtaggal, meg tud élni? Az államnak kellene elsősorban ez ellen a felfogás ellen küzdeni, amelyik azon a címen kér magasabb adóminimumot, mert ez nem fedi a létminimumot. Az elv az, hogy adót mindenki tartozik fizetni. Indokolásra nem szorul, hogy az állam a békés közéleti élet lehetőségeinek nyújtása által minden polgárától megkövetelheti, hogy az állam terheiben osztozzanak. E részben az államot csak két egymásból folyó tekintet korlátozza. Az egyik az, hogy nem követel adót ott, ahol az adózőképesség hiányzik, vagy alább érintendő rendkívüli okok folytán jelentékenyen lecsökkent, s másodsorban nem követel ott, ahol előreláthatólag az állam adó-apparátusának mozgásbáhozása nagyobb költséget igényelne, mint amennyi hasznot a behajtható adó jelent. A cs. T. indokolása erre az alapvető szempontokra reámutat s az itt érintett elvek keresztülvitelét igazolja, hogy, — habár az adómentes minimumot a korábbi állapothoz képest lényegesen emelve 7000.— cs. koronában állapítja meg, ami 1190.— pengőnek felel meg — a valódi segítséget és szociális szempontoknak érvényesítését e körön belül azon esetekre tartja fenn, mikor különös szempontok az adózőképesség kétségtelen csökkenésére mutatnak. Ilyen esetnek ismeri el a számos családtagot s ezért az esetre, ha az adóköteles jövedelem 26.000.— cs. koronát nem halad meg, egész e határig terjedő adóminimumot állapít meg az esetre, ha a családtagok száma — a feleséget is beleértve, de beleírva a ténylegesen eltartott nagykoru fel- vagy lemenőt, mostohaszülőt, nevelőszülőt, nászt, vót és menyit — legalább hetet elér. Számbavéve e kör igen tág voltát, el kell ismerni,

hogy a cs. T. az adóképeséget befolyásoló e körülményt messzemenően veszi figyelembe. El kell rögtön ismerni, hogy e tényező méltatására módot ad a mi törvényünk is. Nem teszi ugyan lehetségessé az adóminimum emelését, s nem teszi lehetségessé kivételes és méltánylandó körülmények messzemenő honorálhatását, azonban 6000 pengőn felüli jövedelemnél egy fokozattal alacsonyabb adótétel alkalmazását engedi ott, ahol az adózón kívül 3—5, kettővel alacsonyabbat, ahol 5-nél több családtag tartozik a közös háztartáshoz. Hibája törvényünknek, hogy az együttadózó közös háztartás, — ami természetesen nem egyértelmű a családdal — tagjait a cseh T. mintájára nem adja, ami hol túl szűk, hol túl bő magyarázatra fog vezetni.

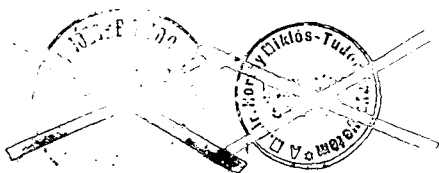
E helyütt kell megemlítenem, hogy ilyen, az adózóképeséget csökkentő s az adót mérséklő tényezők ismeri el a cseh T. az özvegyiséget, feltéve, hogy az özvegy családos.

3. *Adókulcs.* Minden jövedelmi adótörvény gerince s elvi helyességének a próbája az adó-skála.

Ma már nincs vita abban a kérdésben, hogy a nagyobb fogyasztóképeséget jelentő jövedelem nagyobb adót, több terhel bir el. Ennek az elvnek a kifejezése a progresszív jövedelmi adó-skála. Maga a progresszivitás azonban kétféle módon vihető keresztül. Az egyikre példa a mi törvényünk, a másikra a cseh, illetve az ennek mintájául szolgáló német vagyonszármazéktörvény. A mi törvényünk a fokozatos skála rendszerén épült fel; a cseh T. az u. n. táblázatos adótarifa rendszerét honosítja meg. A mi törvényünk egy fokozaton belül nem ismer progressziót s az ebből származó aránytalan adóztatás eshetőségétől eltekintve, gyakori lehetőséggé teszi azt az esetet, hogy a magasabb fokozatba eső legalacsonyabb adóalap aránytalanul több adót fizet, mint a közvetlenül alatta fekvő fokozat legmagasabb összege. Vagyis: egy és ugyanazon fokozaton belül degresszive hat a mi skálánk. A törvényhozó figyelmét ez utóbbi igazságtalanság nem kerülte el, s a H. Ö. 22. §. 2. bekezdésében bizonyos határig utját is állja e lehetőségnek, azonban nem teljesen. A fokozatos skálának további hibája, hogy egy bizonyos határon túl, — nálunk kétségtelenül igen magas határnál: 1,200.000.— P évi jövedelemnél — proporcionálissá válik.

A táblázatos adótarifa cseh rendszere abból indul ki, ami minden progresszív adóztatás lényege: hogy t. i. ugyanabban a jövedelemben különböző adózóképeségű részjövadalmak vannak. Egy már viszonylag alacsony jövedelemben is van elsősorban munkából, munkából és tőkéből és végül tisztán a tőkéből eredő jövedelem. Ehhez képest legalacsonyabban a munkából, azután a munkából és tőkéből, legvégül a tisztán tőkéből eredő jövedelem adóztatandó meg.

Egy 13.000.— cs. koronát reprezentáló jövedelem ehhez képest három fokozatra osztható schematikusan:

	6.000 cseh koronáig	munkajövedelem adóztatandó	1%-al
további	2.000 „ „	munka + tőkejövedelem „	2% „
„	3.000 „ „	tőkejövedelem, vagy egyéb- ként nagyobb adóképesí- get	reprezentáló jövedelem adó- ztatandó
	13.000 csehr korona adóztatandó		3% „ 6% „

Az elméleti megoldásra váró és tisztán matematikai feladat az volt, miként küszöbölhetők ki az egy fokozaton belül és a szomszédos fokozatok között jelentkező aránytalanságok, továbbá, hogy miként legyen elkerülhető az, hogy minden adófizetőnek, — kiindulva a 6000.— cs. koronát terhelő 1%-ból — végig kelljen számolni az összes fokozatokat, míg eljut a saját jövedelmét terhelő adóhoz. A cseh T. ezt a matematikai formulát egy konstans számban találja meg, mely a százalék szerint kiszámított adóból levonandó. Ez a konstans szám azt a különbséget egyenlíti ki, amely azáltal áll elő, hogy a fentiekben tagozott összjövedelem mind a három nemű része a legmagasabb jövedelemrészre eső és mindig legmagasabb százaléktétellel szoroztattak, holott, ha az egyes részösszegek mindig alacsonyabb százaléktétellel szoroztattak volna, ugy alacsonyabb összegű adó jött volna ki. De miután a konstans szám egy fokozaton belül állandó: épp ez egyszersmind a legkisebb jövedelememelkedés arányosan magasabb adóztatását biztosítja.* Biztosítja legvégül azt, hogy ott, ahol a skála megáll, — a cseh T.-ben ötmilliónál — még ott sem válik proporcionálissá az adó, mint nálunk 1.200.000.— pengőnél; mert ezen legmagasabb összegtől kezdve állandóan ugyanaz az összeg vonatván le, — a cseh T. szerint 5.000.000.— cseh korona után 291.000 K — az ettől kezdve mindig 29%-kal számított adóból. mennél jobban haladja meg a jövedelem az 5.000.000.— cs. koronát, annál nagyobb százaléktételt eredményez az, hogy a 29% adóból egy változatlan összeget, 291.000 koronát vonnak le.

De éppen ez a rendszer okozza, hogy a cseh adótörvény indokolásának az a nagy hangsúllyal kiemelt tétele, hogy az eddigi 1.60—40%-ig terjedő adó helyett most egy 1—29%-ig emelkedő adó-skála állítatott: nem felel meg a tényeknek. A fentiekből kitünőleg ugyanis igaz ugyan az, hogy a konstans szám levonása folytán a végeredményben adódó adó alacsonyabb százaléktételt fog eredményezni, mint amekkora a skála százaléktétele, másfelől azonban az imént kimutatottak szerint ez a százaléktétel nem áll meg 29%-nál, hanem a konstans szám rendszere folytán, habár csak törtszámokkal is, de folyton, a végletekig progresszíve emelkedik.

Az új cseh adó-skála, a cseh pénzügyminisztérium által az indokoláshoz fűzött statisztikai adatokat vizsgálva, körülbelül 35—40%-os csökkentését jelenti az adózók eddigi jöve-

* Ugyanis a mi skálánk szerint is több adót fizet egy fokozaton belül is a magasabb összeg, de nem progressive többet. Uőbbit biztosítja a constans szám.

delmi adó terhének, a háboru előtti állapothoz képest, viszont, amikor — s ez kuriózum számba fog menni a következő 50 esztendőben — 1.9—6.7%-ig emelkedő volt a jövedelmi adóskála (az osztr. törv.) — 50%-tól 300%-ig terjedő adóemelés jelent. De hozzá kell tennem, hogy kb. 40.000.— koronáig a békebeli s a mai adótétel egyezik, — ami ugyan rendkívüli szociális belátásra vall, de ennél sokkal többet nem is jelent, lévén a békebeli 40.000.— korona egy, az élet minden kényelmét és fényűzést jelentő biztosító összeg, szemben a mai 40.000.— cs. koronával (kb. 88,000.000.— K), amely az átlagos család elemi, polgári szükségleteit biztosítja.

Az új magyar forgalmi adórendszer kifejlődése.

Irtva dr. Zsindely Ferenc pénzügyminiszteri titkár.

Az 1923. évben merült fel először komoly formában az a kívánság, amely a forgalmi adó beszédésének az 1921. évi XXXIX. t.-c.-ben megszabott rendszere helyett az egyes cikkek átlagos forgalmának becslésszerű megállapításán alapuló úgynevezett osztrák rendszer meghonosítására irányult.

Ez a kívánság azóta állandóan foglalkoztatja az érdekeltiséget és a közvéleményt. Hirlapi polémiák és parlamenti viták folytak körülötte, s ankétek lavinája indult meg. A pénzügyminisztérium is, egyes érdekeltiségek is szakférfiakat küldtek ki Ausztriába az osztrák rendszer tanulmányozására, s a szakférfiak egymástól eltérő véleménnyel érkeztek vissza. Kereskedelmi és ipari érdekeltiségek szembe kerültek egymással. Közben teltek az évek, folyt a vita, de eredményre mind e mai napig nem vezetett.

Igy telt el öt esztendő. Igen hosszú idő a gazdasági élet ujjaszerveződésének abban a korszakában, amely 1923-tól 1928-ig lefolyt. A gazdasági élet élt, s mert fejlődni akart, változni volt kénytelen. A forgalmi adó rendszerének pedig, ha zökkenőkkel is, de nyomon kellett követnie a gazdasági életet.

S amíg a közvélemény figyelmét az osztrák rendszer körül folyó hol hevesebb, hol ellanyhulóbb vita kötötte le, lassan és észrevétlenül kifejlődni kezdett a forgalmi adó beszédésének új magyar rendszere.

Nem ugrott elő készen és szervesen a semmiségből. Nem is rendszer még a mai napig sem. De a célszerűség szükségességének nyomása alatt időközben kiadott több miniszteri rendelet egymással szervesen össze nem függő rendelkezéseiben mintha már fel lehetne ismerni körvonalait. Mintha itt volna már az idő, hogy rendszerré válhasson, hogy tudatosan lehessen összefoglalni azt, ami öntudatlanul alakult ki, de az élet parancsa szerint, tehát helyesen.

Az általános forgalmi adónak forgalmi adóválság fizetése útján való lerovásáról kiadott 1926. évi 70.900. számú pénzügyminiszteri rendelet még mintha teljesen az osztrák rendszer meghonosítását tűzte volna ki célul. Alaprendeletnek készült,